

RS 3.64

รายงานโครงการวิจัยเชิงทดลอง
การนับคะแนนเลือกตั้งแบบคู่ขนาน
(Parallel Vote Tabulation: PVT):
การปฏิบัติใช้ในบริบทประเทศไทย

คณะผู้วิจัย

ดร.สตีล ธนาธิโรติ
นายบุรวิทย์ วัฒนสุข
นางสาวขวัญข้าว คงเดชา
นายศิปภน อรรถศรี
นายธภัฏ จันทรพิชัย

หัวหน้าคณะผู้วิจัย
นักวิจัย
นักวิจัย
นักวิจัย
นักวิจัย

กันยายน 2563

ชื่อเรื่อง : การนับคะแนนเลือกตั้งแบบคู่ขนาน
(Parallel Vote Tabulation: PVT)
การปฏิบัติใช้ในบริบทประเทศไทย
นักวิจัย : ดร.สตีล ธนาธิโรติ และคณะ
จำนวนหน้า : 197 หน้า
จัดพิมพ์โดย : สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย ,
สถาบันพระปกเกล้า
ปีที่พิมพ์ : 2563

บทแนะนำงานวิจัย

“การนับคะแนนเลือกตั้งแบบคู่ขนาน
(Parallel Vote Tabulation: PVT)
การปฏิบัติใช้ในบริบทประเทศไทย”

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อความเป็นประชาธิปไตย ดังที่นักรัฐศาสตร์อย่างแลร์รี ไดมอนด์ (Larry Diamond) ยกให้เป็นหนึ่งในสี่องค์ประกอบหลักของประชาธิปไตยในฐานะระบบการเมืองที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลด้วยกระบวนการเลือกตั้งที่เป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรม¹

สำหรับเมืองไทย การเลือกตั้งได้ถูกจัดขึ้นมาอย่างค่อนข้างจะต่อเนื่องนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังคงพบว่าการกระทำที่ทำให้การเลือกตั้งเคลือบแคลงด้วยความไม่สุจริตและโปร่งใส มีกรณีการทุจริตการเลือกตั้งในอดีตจำนวนมาก และมีหลายกรณีที่เป็นไปอย่างมหัพการ

¹ องค์ประกอบหลัก 4 ประการที่ไดมอนด์กล่าวถึง ได้แก่ การเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรม การมีส่วนร่วมของพลเมืองที่ตื่นตัว การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของพลเมือง และหลักความเป็นนิติรัฐ และ ดู เพิ่มเติมได้จาก Diamond, L. (2004): What is Democracy? Retrieved from: <http://www.standard.edu/diamond/Iraq/whatsDemocracy012004.htm>.

² พรชัย เทพปัญญา. (2555). การทุจริตการเลือกตั้งปี 2554. สถาบันพระปกเกล้า.

RS 3.64

การกระทำอันละเมิดหลักความบริสุทธิ์และ โปร่งใสของการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นในระดับมากหรือใน ระดับน้อย นำมาสู่การตั้งคำถามต่อยอดในงานวิจัย ชี้นี้ที่ให้ความสนใจในการสร้าง **กลไกของการตรวจสอบเพื่อสร้างหลักประกันถึงความเสรีและเป็นธรรม ของการจัดการเลือกตั้ง** โดยกลไกตรวจสอบต้องเป็น กระบวนการที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยตรง เพื่อเสริมสร้างความมีส่วนร่วมและตื่นตัวของ พลเมือง อันเป็นองค์ประกอบข้อที่สองจากแนวคิด เรื่ององค์ประกอบความเป็นประชาธิปไตยทั้งสี่ของ แลร์รี ไดมอนด์ ที่กล่าวไว้ในข้างต้น

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาและทดลองกระบวนการ วิธีการตรวจสอบความสุจริตและโปร่งใสของ การเลือกตั้งโดยภาคประชาชนที่มีความตื่นตัวทาง การเมือง ผ่านการใช้เครื่องมือตรวจสอบการเลือกตั้งที่ เรียกว่า

“ การนับคะแนนเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (Parallel Vote Tabulation: PVT) ”

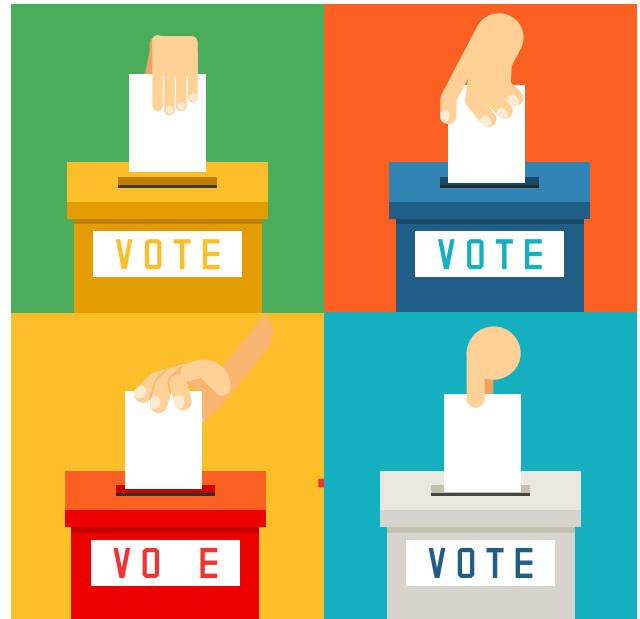
งานวิจัยชิ้นนี้จึงทำหน้าที่สำรวจองค์ความรู้ใน เรื่องของนวัตกรรมการตรวจสอบการเลือกตั้ง พร้อมทั้ง สังเกตการณ์กระบวนการ PVT โดยทางคณะผู้วิจัยจะ เข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการประชุมออกแบบ วิธีการตรวจสอบที่ปรับให้เข้ากับบริบทประเทศไทย การระดมทรัพยากร ไปจนถึงวันที่กระบวนการนี้ถูกนำ ไปใช้ ซึ่งวิธีตอบคำถามในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้วิธีตอบผ่าน การลงพื้นที่สังเกตการณ์ผลของการนำเครื่องมือ PVT มาใช้ปฏิบัติการจริงในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรประจำ จังหวัดสมุทรปราการแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยงานชิ้นนี้ จะแบ่งเป็นสามส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1

เป็นการสำรวจภาพรวมของปัจจัยความสำเร็จ ของกรณีศึกษาต่างประเทศที่เคยจัดทำกระบวนการ นับคะแนนเลือกตั้งแบบคู่ขนานเพื่อตรวจสอบการ เลือกตั้งโดยภาคประชาชน โดยงานวิจัยชิ้นนี้เลือกสำรวจ ผ่านกรณีศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นกรณีศึกษา ว่าด้วยการริเริ่มใช้งานกระบวนการตรวจสอบการเลือก ตั้งแบบ PVT ในปี 1984-1986 และกรณีศึกษาเคนยาใน ปี 2010-2013 ว่าด้วยการตรวจสอบการเลือกตั้งด้วย PVT ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงเวลา ร่วมสมัย ทั้งนี้สรุปอย่างกระชับได้ว่า ความสำเร็จของ ทั้งสองประเทศนั้นมีที่มาจากการก่อร่างองค์การภาค ประชาชนที่มีเจตนารมณ์ที่จะตรวจสอบความโปร่งใส ของการจัดการเลือกตั้งไม่ว่าจะทั้งกรณีของ NAMFREL (ฟิลิปปินส์) หรือ ELOG (เคนยา) ทั้งสองกรณีศึกษามี ความคล้ายกันในความสำเร็จของการก่อตั้งองค์กร ภาคประชาชนอันมีที่มาจากองค์ประกอบอย่างน้อยสอง ประการด้วยกัน ได้แก่

ประการแรก ปัจจัยเรื่องประสบการณ์ทาง การเมือง ภาคพลเมืองทั้งสองกรณีศึกษาต่างผ่าน ประสบการณ์ของการกดขี่ของรัฐบาลเผด็จการมาเป็น เวลานาน เมื่อมีการเปิดโอกาสให้มีการร่วมตรวจสอบ ความโปร่งใสของการเลือกตั้งอันเป็นการสลายอำนาจ ควบคุมการเลือกตั้งอย่างเบ็ดเสร็จของผู้นำเผด็จการ จึงเป็นการเสริมสร้างพลังพลเมืองที่มีเจตจำนงที่ต้องการ ให้เปลี่ยนแปลงการเมืองโดยเริ่มจากการทำให้ การเลือกตั้งมีความเสรีและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

RS 3.64

ส่วนที่ 2

ประการต่อมา เป็นเรื่องปัจจัยด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรม นอกจากประสบการณ์การถูกกดขี่หรือปิดกั้นทางการเมืองซึ่งมีลักษณะที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกันเป็นสากล ปัจจัยด้านนี้เรียกได้ว่าเป็นปัจจัยต่อความสำเร็จ มีลักษณะค่อนข้างเฉพาะเจาะจงไปในแต่ละสังคม โดยกรณีของฟิลิปปินส์จะใช้วิธีการสร้างความรู้สึกร่วมและประชาสัมพันธ์ระดมมวลชนผ่านทางโบสถ์คาทอลิก สถาบันศาสนาอย่างคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการหาแนวร่วมของผู้ไม่พอใจกับผู้นำเผด็จการและต้องการเปลี่ยนแปลงการเมืองให้ดีขึ้น และนำมาสู่การลงมือตรวจสอบการเลือกตั้งโดยมวลชนในเวลาต่อมา เช่นเดียวกับเคนยาที่พลเมืองมีความหลากหลายของอัตลักษณ์ความเป็นชนเผ่าภายใต้สังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์จึงเป็นเหตุให้เกิดการเมืองของการจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวระหว่างแต่ละชนเผ่า ซึ่งนำมาสู่ความไม่พอใจของชนเผ่าเสียงข้างน้อยที่พร้อมให้ความร่วมมือจัดตั้งองค์กรภาคประชาชนในการร่วมตรวจสอบเพื่อสร้างความเป็นธรรมจากชาติพันธุ์ที่เป็นเสียงข้างมากของสังคมให้เกิดการตรวจสอบได้

ทั้งนี้ นอกจากสองปัจจัยข้างต้นแล้ว ปัจจัยเสริมอีกประการที่สำคัญต่อการก่อร่างและพัฒนาองค์กรภาคพลเมืองคือการรับเงินทุนสนับสนุนจากองค์กรอิสระอื่น เพื่อให้องค์กรภาคพลเมืองสามารถดำเนินการตรวจสอบได้เต็มที่อย่างอิสระจากการเมือง

ในส่วนที่สองเป็นประเด็นของข้อสังเกตของคณะผู้วิจัยต่อการจัดทำกระบวนการการนับคะแนนเลือกตั้งแบบคูขนานที่ได้ทดลองปฏิบัติจริงในการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรปราการ เขตเลือกตั้งที่ 5 แทนตำแหน่งที่ว่างในอำเภอบางเสาธง, อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางพลี ในส่วนนี้เป็นการศึกษาทั้งในเชิงบริบทการเลือกตั้งที่จังหวัดสมุทรปราการ เขตเลือกตั้งที่ 5 ในอดีตที่ผ่านมา จากนั้น จึงเป็นการอธิบายกระบวนการออกแบบเครื่องมือและยุทธศาสตร์ในการตรวจสอบการเลือกตั้งได้แก่ แบบสอบถามที่ใช้ในกระบวนการการนับคะแนนเลือกตั้งแบบคูขนาน ซึ่งจะจัดทำออกมาในรูปแบบเน้นการเก็บข้อมูลเชิงสถิติเป็นหลัก รวมถึงการออกแบบขั้นตอนการเตรียมความพร้อมและการนำเครื่องมือการนับคะแนนเลือกตั้งแบบคูขนานไปปฏิบัติจริงในวันเลือกตั้งโดยอาสาสมัครภาคประชาชน

RS 3.64

ส่วนที่ 3

สำหรับส่วนสุดท้ายของงานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการสรุปข้อเสนอของคณะผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้เกิดการปรับปรุงส่วนที่ยังต้องเพิ่มเติมและเสริมสร้างจุดแข็งของกระบวนการการนับคะแนนเลือกตั้งแบบคู่ขนานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไปในภายหน้า

ทั้งนี้ข้อเสนอของคณะผู้วิจัยประการที่สำคัญที่สุดคือ “คุณสมบัติขององค์กรตรวจสอบการเลือกตั้งด้วยการนับคะแนนเลือกตั้งแบบคู่ขนาน” ที่จำเป็นต้องริเริ่มโดยภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความเป็นอิสระจากการเมือง และมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ต้องควบคู่ไปกับความโปร่งใสตรวจสอบได้ เนื่องจาก PVT ครั้งนี้ถูกจัดโดยคณะกรรมการพัฒนาการเมือง การสื่อสารมวลชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน สภาผู้แทนราษฎร โดยมีสมาชิกซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียต่อการเลือกตั้งเป็นส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กร ส่งผลให้เมื่อเกิดการประชาสัมพันธ์อาสาสมัครจะถูกแปะป้ายกลายเป็นหนึ่งในองคาพยพหนึ่งของกลุ่มการเมืองหนึ่งไป ไม่ได้มีภาพลักษณ์ของความเป็นกลางอย่างสมควร

อย่างไรก็ตามนอกจากประเด็นเรื่องคุณสมบัติขององค์กรตรวจสอบการเลือกตั้งด้วยการนับคะแนนเลือกตั้งแบบคู่ขนานที่ควรจะมีริเริ่มโดยภาคประชาชน ก็ยังมีประเด็นเรื่องการหาพันธมิตรขององค์กรก็เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาเช่นกัน นอกจากนี้ข้อเสนอในการยกระดับองค์กรตรวจสอบการเลือกตั้งที่คณะผู้วิจัยเสนอยังยึดโยงกับสามห่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเตรียมความพร้อมก่อนการเลือกตั้ง จำเป็นต้องมีระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมไม่นานเกินไปและไม่กระชั้นชิดเกินไป ซึ่งในกรณีของคณะกรรมการพัฒนาการเมือง การสื่อสารมวลชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน สภาผู้แทนราษฎรมีปัญหาในเรื่องความกระชั้นชิด ทั้งนี้ยังมีประเด็นเรื่องการต้องวางแผนจัดทำ workshop ขัดเกลาทักษะตามความถนัดของอาสาสมัครไม่ว่าจะเป็นหน่วยลงพื้นที่หรือหน่วยตัดระบบข้อมูลในส่วนกลาง ขณะที่ช่วงกระบวนการฝึกอบรมอาสาสมัครต้องจัดสรรเวลาให้สั้นกระชับรวมถึงจัดกลุ่มให้อาสาสมัครและพาหนะเดินทางให้ชัดเจนและยืดหยุ่นพอสำหรับกรณีฉุกเฉิน และในที่สุดท้ายคือช่วงวันสังเกตการณ์เลือกตั้ง องค์กรตรวจสอบการเลือกตั้งจำเป็นต้องทำการประสานข้ามหน่วยงานไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งและองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้อาสาสมัครที่ลงปฏิบัติงานในพื้นที่ และเพิ่มอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการทำงานให้อาสาสมัคร เช่น power bank เป็นต้น

บรรณานุกรม

Diamond, L. (2004). What is Democracy?. Retrieved from: <http://www.standard.edu/diamond/Iraq/whatsDemocracy012004.htm>.
พรชัย เทพปัญญา. (2555). การทุจริตการเลือกตั้งปี 2554. สถาบันพระปกเกล้า.

QR CODE
OFFICIAL LINE
เพื่อขอใช้บริการ
สิ่งพิมพ์

QR CODE
LINK หนังสือ

สรุป : นายศิปปาน อรรถศรี

ออกแบบ : นายรัชชต์ธล รัตนวิเชียร